

Посилання на статтю

Щербатюк А.І. Інноваційна праця як форма реалізації людського компоненту інтелектуального капіталу підприємства / А.І. Щербатюк // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб.наук.пр. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Далія, 2013 - №2(46). - С. 86-92. - Режим доступу: <http://www.pmdp.org.ua/>

УДК 331.103.6

А.І. Щербатюк

ІННОВАЦІЙНА ПРАЦЯ ЯК ФОРМА РЕАЛІЗАЦІЇ ЛЮДСЬКОГО КОМПОНЕНТУ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

В роботі обгрунтована можливість реалізації людського компоненту інтелектуального капіталу через інноваційну працю. Розглянуто та проаналізовано підходи до розуміння інтелектуального капіталу сучасних та зарубіжних науковців. Сформовано систему споріднених елементів людського капіталу та інноваційної праці. Виділено інноваційну працю як компонент інтелектуального капіталу підприємства. Визначено вплив реалізації людського компоненту інтелектуального капіталу шляхом впровадження інноваційної праці на підприємство. Рис. 4, дж. 18.

Ключові слова: інноваційна праця, інтелектуальний капітал, людський капітал, ринковий капітал, організаційний капітал, індивідуальний людський капітал, людський капітал фірми, національний людський капітал.

А.И. Щербатюк

ИННОВАЦИОННЫЙ ТРУД КАК ФОРМА РЕАЛИЗАЦИИ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КОМПОНЕНТА ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО КАПИТАЛА ПРЕДПРИЯТИЯ

В работе обоснована возможность реализации человеческого компонента интеллектуального капитала через инновационный труд. Рассмотрены и проанализированы подходы к пониманию интеллектуального капитала отечественных и зарубежных ученых. Сформирована система родственных элементов человеческого капитала и инновационного труда. Выделен инновационный труд как компонент интеллектуального капитала предприятия. Определено влияние реализации человеческого компонента интеллектуального капитала путем внедрения инновационного труда на предприятие. Рис. 4, ист. 18.

A.I. Shcherbatyuk

INNOVATIVE LABOR AS A FORM OF IMPLEMENTATION OF HUMAN COMPONENT OF THE ENTERPRISE'S INTELLECTUAL CAPITAL

Ability to implement the human component of intellectual capital through the innovative labor is grounded. Approaches of domestic and foreign scholars to the intellectual capital vision are reviewed. System of human capital and innovative work common elements is created. Innovative labor as a component of the enterprise intellectual capital is highlighted. The effect of the human component of intellectual capital through the introduction of the enterprise innovative labor is determined.

JEL J01

ВСТУП

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними задачами. Сучасні соціально-економічні течії направлені в русло інтелектуалізації та інноватизації їх процесних складових. В основі економічного зростання лежать інновації, інноваційна діяльність, та як невід'ємний компонент останнього – інноваційна праця. Сучасний фахівець – генератор, головний динамічно прогресуючий елемент стимулювання розвитку та зростання усіх соціально-економічних процесів. Саме він є носієм та реалізатором інноваційної праці на підприємстві.

Підприємство – одна з ланок в загальній системі світових тенденцій розвитку. Інноваційна та інтелектуальна її складові є спорідненими. На сьогодні сучасне підприємство у розрізі вирізнення в загальній його моделі інноваційної праці як форми реалізації людського інтелектуального капіталу не висвітлені. Дана галузь потребує досліджень та наукових опрацювань.

Аналіз останніх досліджень та публікацій, в яких почато рішення даної проблеми та на які спирається автор. Інноваційна праця розглядається в роботах вже немалої кількості науковців. Одним з перших висвітлив її у своїх працях Колот А.М. [1]. Даній тематиці також присвятили свої праці Семикіна М.В., Герасименко О.О. [2,3]. Одним з зарубіжних авторів, що висвітлювали інноваційну працю є Touraine A. [4]. Людському інтелектуальному капіталу присвячено дуже велику кількість робіт. Позиції, з яких його розглядають дуже розгалужені. В зародженні поняття людський капітал стоять визначні науковці, нобелівські лауреати Т. Шульц та Г. Беккер. Вони мають незліченну кількість своїх послідовників. В сучасній науці людський капітал розглядається також як частина інтелектуального капіталу підприємства, тобто перероджується в людський інтелектуальний капітал. В своїх працях його розглядають такі автори як А.М. Османова [5], Жак Фіценс [6], Стюарт Томас А. [7]. Їх роботи позиціонують саме людину, тобто її знання, вміння та досвід як головний шлях розвитку підприємства.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується дана стаття. Не зважаючи на вже немалу кількість праць з розглядом інноваційної праці – дана категорія залишається досить молодою та недосконало вивченою. А позиціонування інноваційної праці як форми реалізації людського інтелектуального капіталу підприємства – кардинально новий ніким не досліджений науковий підхід.

Метою даної статті є дослідження та доведення доцільності позиціонування інноваційної праці як форми реалізації людського інтелектуального капіталу.

ОСНОВНІ ОТРИМАНІ РЕЗУЛЬТАТИ

Методи та методики дослідження. В роботі використано теоретичні види наукового методу. За допомогою аналізу [18] проведено розчленування досліджуваних категорій та виділено ті їх частини, що потребують опрацювання. Синтезовано [17] елементи пов'язаних понять в загальну систему. Метод абстрагування [18] забезпечив дослідження споріднених елементів з позиції коріневої розрізненості категорій. Загальним для усієї роботи є метод логічної індукції [17], в основі якого лежать попереднє використання аналізу, синтезу та абстрагування.

Викладення основного матеріалу дослідження. Розглянути сутність поняття інтелектуальний капітал нам допоможе структура інтелектуального капіталу Стюарта Томаса А. (рис. 1) [7].

Томас Стюарт подає інтелектуальний капітал як сукупність людського, організаційного та споживчого капіталів. Та споміж усіх він виділяє першочерговість саме людського капіталу: «немає сумнівів у тому, що інтелект має свою природну (біологічну) основу – мозок, органи чуття та інші системи організму людини. Разом з тим розум володіє і властивим тільки йому соціальним (теж матеріальним) внутрішнім змістом, придбаним генетично і виробленим в ході своєї життєдіяльності, насамперед у результаті власної праці і досвіду. Інакше інтелект не був би здатний виконувати складну суспільну місію – пізнавати й аналізувати навколишній світ, узагальнювати свої спостереження, зіставляти їх з дійсністю і вже наявними знаннями, виробляти рекомендації для практики, видавати про все це інформацію і в підсумку брати участь у перебудові і вдосконаленні природи і суспільства. Само собою зрозуміло, що якщо практичні справи тієї чи іншої людини і суспільства невдалі і більше того – негативні, то корінна причина цього лежить в недостатньому розвитку їх інтелектуального капіталу, насамперед його головного елемента - людського розуму» [7].

Рис. 1. Структура інтелектуального капіталу (Т. Стюарт)

Розглянемо людський капітал більш ґрунтовно. Багато авторів схиляються до наступного визначення даного поняття: людський капітал - це сформований у результаті інвестицій і накопичений людиною певний запас здоров'я, знань, навичок, здібностей, мотивацій, які доцільно використовуються в процесі праці, сприяючи зростанню його продуктивності і заробітку [8].

Сучасні автори пропонують наступну класифікацію видів людського капіталу [8]:

1. Індивідуальний людський капітал.
2. Людський капітал фірми.
3. Національний людський капітал.

В індивідуальному плані, людський капітал включає запас здоров'я, здібностей, знань і навичок. Так звана «особиста вартість» людини росте по фазах його життєдіяльності, використовуються з метою підвищення

продуктивності праці, призводить до збільшення доходів та мотивує його виробляти особисті інвестиції в розвиток власних компетенцій .

У структурі капіталу фірми, останнім часом, особливу роль відіграють такі нематеріальні активи, як бренд, персонал і нові технології. До них також можна віднести активи індивідуального людського капіталу (ліцензії, патенти та авторські свідоцтва), фірмові нематеріальні активи (торгові марки і товарні знаки), організаційний капітал, структурний капітал, бренд-капітал і соціальний капітал.

Національний людський капітал включає соціальний, політичний капітал, національні інтелектуальні пріоритети, національні конкурентні переваги і природний потенціал нації.

Резюмуючи вищенаведене можна зробити проміжні висновки. Інтелектуальний капітал на сьогодні базується на особистості. Саме ієрархія «індивідуальний людський капітал – людський капітал фірми – національний людський капітал» є доказом безпосереднього впливу людини на розвиток інтелектуального капіталу країни, отже і на розвиток її соціально-економічної системи.

З метою визначення спільних коренів понять інноваційна праця та людський інтелектуальний капітал, проаналізуємо з позиції компетентнісної моделі фахівця зайнятого інноваційною працею складові людського капіталу, що притаманні також особистості, зайнятій інноваційною працею (рис. 2). Коло елементів структури людського капіталу досить розширено змістовно. Та кожен з них, за виключенням навичок є реальним для втілення кожною особистістю, що має відповідні навички та головне бажання.

Під поняттям інноваційна праця ми приймаємо наступне: Інноваційна праця – висококваліфікована, динамічна та невпинно зростаюча і розвиваюча система дій сучасного фахівця інноваційно-спрямованого або інноваційного підприємства, що направлено на впровадження, адаптацію та підтримку функціонування інноваційного продукту в конкретних умовах діяльності. Інноваційна праця є компонентом компетентної діяльності сучасного фахівця, що має відповідні знання, вміння (навички) та бажання [9, 10], тобто його діяльність базується на компетенціях: когнитивність, інтелектуальна лабільність та професійна амбіційність. Виділивши у системі елементів людського капіталу знання та навички, вважаємо за доцільне розширити її новим компонентом, що є обов'язковим для фахівця зайнятого інноваційною працею – бажанням.

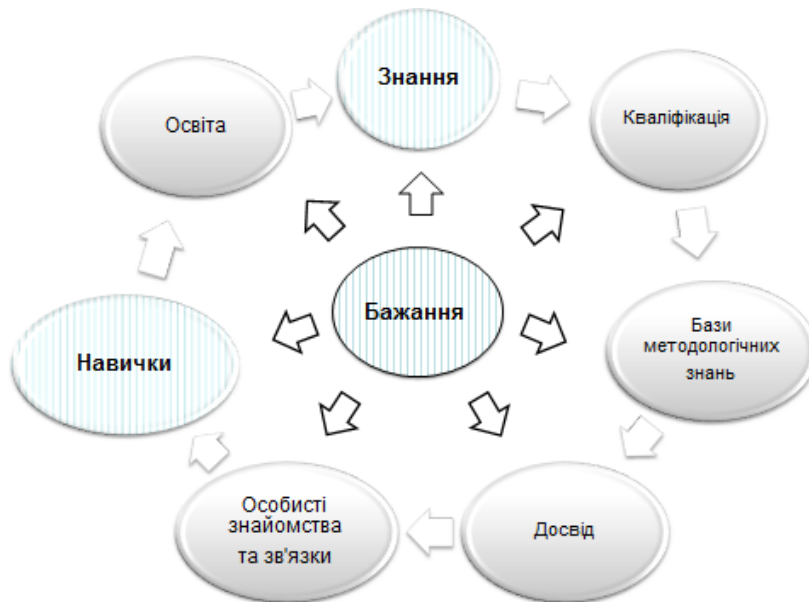

Рис. 2. Система споріднених елементів людського капіталу та інноваційної праці

Проаналізувавши рисунок 2, можна резюмувати, що інноваційна праця може бути формою реалізації та розвитку людського капіталу будь-якого підприємства. Реалізуючи головні елементи людського капіталу – знання та навички, що базуються на бажанні – фахівець використовує та примножує власні якості, тим самим сприяючи розвитку підприємства, на якому працює і як пріоритет – саморозвитку.

Для аргументації впливу інноваційної праці на інтелектуальний капітал підприємства визначимо її місце в загальній структурі інтелектуального капіталу підприємства (рис. 3).

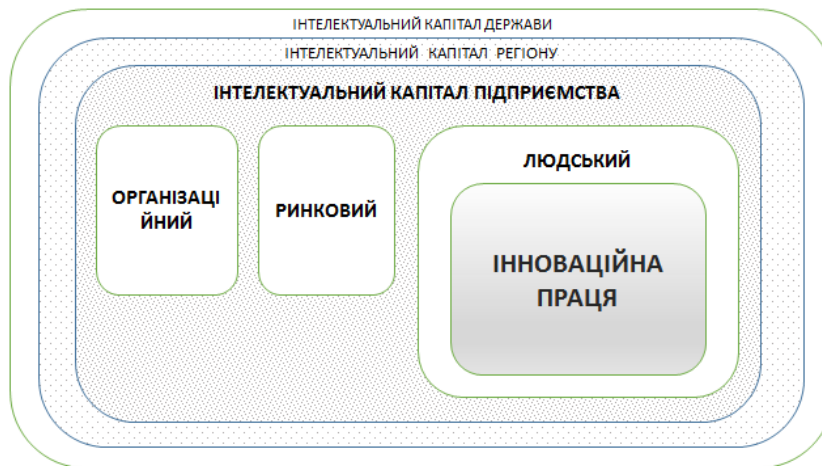

Рис. 3. Інноваційна праця як компонент інтелектуального капіталу підприємства

Рисунок 3 чітко відображає позиціонування інноваційної праці в загальній структурі інтелектуального капіталу підприємства і ще раз доводить практичний зв'язок категорій інноваційна праця та людський капітал.

Взаємовплив реалізації людського капіталу шляхом використання інноваційної праці на розвиток сучасного фахівця та підприємства очевидний. Виконуючи інноваційну працю особистість використовує усі свої знання та навички, тим самим примножуючи та вдосконалюючи їх. Це звісно веде за собою і зростання людського інтелектуального капіталу підприємства. Зобразимо схематично вплив реалізації людського капіталу шляхом впровадження інноваційної праці на підприємство (рис. 4).

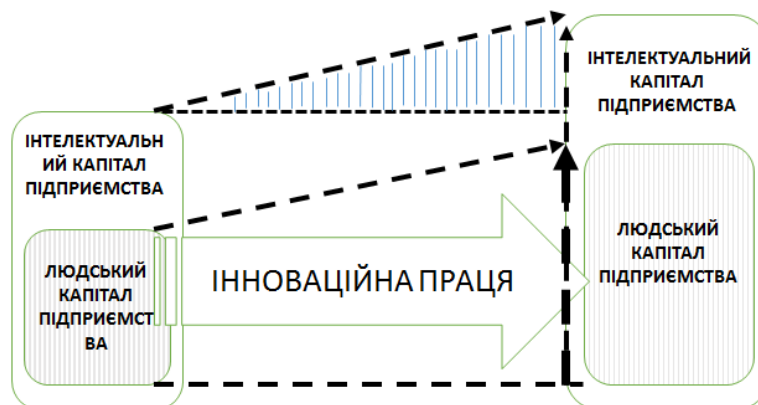

Рис. 4. Вплив реалізації людського капіталу шляхом впровадження інноваційної праці на підприємство

Дуже виразно рисунок 4 відображає вплив реалізації людського капіталу через впровадження інноваційної праці на підприємство. Даний шлях є шляхом розвитку та зростання не лише фахівця, сукупних елементів людського капіталу, а і, як наслідок, усього інтелектуального капіталу підприємства, а значить і самого підприємства в цілому.

ОБГОВОРЕННЯ

Обґрунтування отриманих результатів. Введення способу реалізації людського капіталу шляхом впровадження інноваційної праці є доцільним та економічно обґрунтованим. Сучасні соціально-економічні процеси базуються на високо-інтелектуально лабільному, раціонально-зрілому та емоційно стабільному фахівцеві, що є когнетивно достатньою та амбіційно зрілою особистістю. Саме сучасний фахівець - стрижень людського капіталу підприємства, а його інноваційна праця – головний двигун розвитку усього підприємства.

Висновки. Результатом даної праці є визначення сучасного, ефективного важелю впливу на розвиток підприємства. Шляхом аналізу та синтезу результатів наукових праць та проєкції їх на власні доробки доведено актуальність використання інноваційної праці як важелю стимулювання розвитку підприємства.

Перспективи подальших досліджень у даному напрямку. Існує велика кількість підходів до оцінювання інтелектуального, людського капіталу на підприємстві. Деякі праці висвітлюють вимір необхідної кількості інтелектуального капіталу. Визначення об'ємів інноваційної праці для забезпечення оптимального ефекту на сьогодні є не дослідженою областю. 3

огляду на результати отримані у даній праці, перспективним є подальше більш детальне вивчення зв'язку кількіних характеристик категорій людський інтелектуальний капітал та інноваційна праця.

ЛІТЕРАТУРА

1. Колот А.М. Інноваційна праця та інтелектуальний капітал у системі факторів формування економіки знань / А.М. Колот // Економічна теорія. – 2007. №2. – С. 3-13.
2. Семикіна М.В. Мотиваційні умови розвитку праці в умовах конкурентного середовища / М.В. Семикіна // Регіональні перспективи. – 2002. – № 3-4. – С. 234-236.
3. Герасименко О.О. Інноваційна праця: особливості змісту та соціально-економічної форми [Електронний ресурс] / О.О. Герасименко. – Режим доступу: <http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/547/1/Gerasumenko%20O%20O.pdf>.
4. Touraine A. Social transformations of the twentieth century / A. Touraine // International Social Science Journal. – 1998. – June. – № 156. – P. 165-171.
5. Османова А.М. Человеческий и интеллектуальный капитал: сущность, измерение [Електронний ресурс] / А.М. Османова. – Режим доступу: <http://www.rae.ru/forum2012/pdf/1984.pdf>.
6. Жак Фиценс. Человеческий капитал: как измерить и увеличить его стоимость [Електронний ресурс] / Жак Фиценс. – Режим доступу: http://www.iteam.ru/publications/human/section_44/article_3000/.
7. Стюарт Томас А. Интеллектуальный капитал. Новый источник богатства организаций / Стюарт Томас А.; Пер. с англ. В. Ноздриной. – М.: Поколение, 2007. – 368 с.
8. Шульгина Е.В. Развитие человеческого потенциала [Електронний ресурс] / Е.В. Шульгина. – Режим доступу: <http://www.hdirussia.ru/210>.
9. Щербатюк А.І. Інноваційна праця як компонент компетентної діяльності сучасного фахівця / А.І. Щербатюк // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб.наук.пр. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2012. – № 2(42). – С. 144-148.
10. Щербатюк А.І. Тріадна модель здатності особистості до інноваційної праці / А.І. Щербатюк // Управління проектами та розвиток виробництва: Зб.наук.пр. – Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2012. – № 4(44). – С. 115-120.
11. Сергеев А.Л. Интеллектуальный капитал когнитивной микроэкономики: тезаурус и структура / А.Л. Сергеев // Экономический анализ: теория и практика, 2005. – № 11. – С. 50-55.
12. Грішнова О.А. Людський капітал: формування в системі освіти і професійної підготовки / О.А. Грішнова. – К.: «Знання», КОО, 2001. – 180 с.
13. Ілляшенко С.М. Інноваційний менеджмент: підручник / С.М. Ілляшенко. – Суми: ВТД - Університетська книга, 2010. – 334 с.
14. Василик А.В. Інтелектуалізація трудової діяльності в контексті формування та розвитку інтелектуального капіталу: автореф. дис... канд. екон. наук: 08.00.07 / Алла Володимирівна Василик; Державний вищий навчальний заклад "Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана". – К., 2009. – 20 с.
15. Шульга Ж.О. Особливості економіки знань на сучасному етапі розвитку суспільства / Ж.О. Шульга // Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу, 2012. – 1(17). – С. 94-99.
16. Багрова И.В. Становление умственного интеллектуального труда как реализация потенциала личности посредством мышления / И.В. Багрова // Вісник економічної науки України, 2006. – №2(10). – С.9-18.
17. Філософський словник / За ред. В.І. Шинкарука. – К.: Голов. ред. УРЕ, 1986.
18. Білуха М.Т. Методологія наукових досліджень: підручник / М.Т. Білуха. – К.: АБУ, 2002. – 480 с.

Рецензент статті
д.е.н., проф. Максимов В.В.

Стаття надійшла до редакції
24.05.2013 р.